

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО
КОНТРОЛЮ ЗА ДЕКЛАРАЦІЯМИ ОСІБ,
УПОВНОВАЖЕНИХ НА ВИКОНАННЯ ФУНКЦІЙ
ДЕРЖАВИ АБО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ:
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Пономаренко Є. О.

ВСТУП

Фінансовий контроль в Україні включає різноманітні заходи, спрямовані на забезпечення законності та ефективного управління публічними фінансами, включаючи контроль за деклараціями осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Здійснення такого контролю є важливим інструментом у боротьбі з корупцією та підвищення прозорості діяльності органів публічного управління. Зокрема, контроль за деклараціями сприяє запобіганню незаконному збагаченню посадових осіб і забезпечує довіру громадян до державних інститутів.

Правова природа контролю за деклараціями осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, характеризується специфічними засадами, такими як суб'єкти контролю, механізми перевірки та відповідальність. Цей вид контролю відрізняється від інших форм фінансового контролю завдяки важливості його ролі в підтриманні етики державних службовців і забезпеченні законності в публічній сфері. Оскільки декларації є одним із основних інструментів прозорості фінансової діяльності чиновників, необхідно постійно удосконалювати механізми фінансового контролю з метою забезпечення їх максимальної ефективності.

Актуальність даного наукового дослідження підвищується в умовах воєнного стану, коли фінансові ризики та корупційні загрози набувають особливої ваги. У період дії воєнного стану постає потреба в адаптації механізмів контролю за деклараціями осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, до змін в економічній ситуації та нових реалій. Такі обставини можуть ускладнювати забезпечення прозорості у використанні публічних коштів, що робить удосконалення існуючих підходів до контролю надзвичайно важливим. Крім того, ефективна взаємодія органів, що

здійснюють цей контроль, є критично необхідною для забезпечення належної роботи системи в умовах підвищеної нестабільності та змін.

У цьому контексті особливого значення набуває поглиблене дослідження трьох ключових аспектів проблематики контролю за деклараціями осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Зокрема, увагу необхідно зосередити на з'ясуванні правової природи такого контролю, що передбачає аналіз основних правових засад, механізмів та процедур його здійснення. Також важливо розглянути організаційно-правові засади реалізації контролю, включаючи питання взаємодії між відповідальними органами. Окрему увагу слід приділити дослідженню особливостей функціонування системи контролю в умовах воєнного стану, що вимагає адаптації існуючих механізмів для підвищення ефективності державного управління у сфері запобігання корупції.

1. Правова природа здійснення фінансового контролю за деклараціями осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування

Фінансовий контроль в Україні охоплює різні заходи забезпечення законності у сфері фінансів, спрямовані на ефективне управління фінансовими ресурсами держави та місцевого самоврядування. Одним із спеціалізованих напрямів фінансового контролю є контроль за деклараціями осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що спрямований на запобігання корупції та підвищення прозорості у сфері публічного управління. Правова природа такого контролю характеризується особливими засадами його здійснення, специфічним суб'єктним складом та певними процедурними механізмами, які необхідно ретельно проаналізувати для розуміння ефективності та доцільності існуючої системи контролю за деклараціями в Україні. Такий аналіз дозволить оцінити поточний стан правового регулювання цього контролю та виявити можливі напрямки для його вдосконалення.

У сфері забезпечення доброчесності публічної служби декларація розглядається як офіційний документ, що містить інформацію про майновий стан, доходи, витрати та фінансові зобов'язання особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Відповідно до ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII, такі особи зобов'язані щорічно подавати декларації, що є відкритими для громадськості¹.

¹ Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.

Контроль за деклараціями є одним із спеціалізованих видів фінансового контролю, який має превентивну антикорупційну функцію. Його суть полягає не у перевірці фактичного використання державних коштів, а у виявленні невідповідностей між стилем життя посадовців і їхніми офіційно задекларованими доходами та витратами. Таким чином, контроль за деклараціями спрямований на запобігання корупції, забезпечення прозорості діяльності службових осіб і зміцнення довіри громадськості до органів державної влади та місцевого самоврядування. Особливість цього виду контролю підкреслюється в офіційних роз'ясненнях Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – НАЗК). Одним з важливих підзаконних нормативних документів НАЗК у сфері здійснення фінансового контролю є Роз'яснення щодо фінансової доброчесності: застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення про відкриття валютного рахунку) від 13 листопада 2023 року № 4, в якому чітко зазначено, що їх метою є забезпечення однакового застосування положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю².

Контроль має на меті головним чином виявити потенційні ознаки незаконного збагачення або конфлікту інтересів через аналіз поданих декларацій. Варто наголосити на тому, що в аспекті здійснення фінансового контролю обов'язково потрібно розмежовувати подання податкової декларації та декларації, що передбачена Законом України «Про запобігання корупції». На цьому наголошується у роз'ясненнях Міністерства юстиції України, надані у листі «Вимоги щодо декларування майна, доходів, витрат і зобов'язань фінансового характеру та оприлюднення декларацій» від 5 грудня 2012 року. В ньому згадується положення Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», який на сьогодні вже втратив чинність, однак вивчення положення щодо відмінностей видів декларацій дозволяє стверджувати, що загалом це на сутність досліджуваного питання не впливає. Мова йдеться про те, що якщо

² Роз'яснення щодо фінансової доброчесності: застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення про відкриття валютного рахунку): роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції від 13.11.2023 р. № 4. URL: https://www.ndekc.if.ua/wp-content/uploads/2024/08/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D1%8F%D1%81%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%E2%84%964-%D0%B2%D1%96%D0%B4-13.11.2023_d_compressed-1.pdf

головною метою податкової декларації є забезпечення контролю за повнотою та правильністю справляння податків і зборів, встановлених Податковим кодексом України, то декларація, передбачена Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції», подається з метою створення умов прозорості діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також виявлення та недопущення конфлікту інтересів у їх діяльності³. Незважаючи на зміни в законодавстві, розмежування цілей податкового декларування та декларування в антикорупційній сфері залишається актуальним для правильного розуміння правової природи контролю за деклараціями осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

В Україні контроль за своєчасністю подання, правильністю та достовірністю заповнення декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, здійснюється спеціально уповноваженим органом, а саме НАЗК. Відповідно до ч. 1 ст. 11 Закону України «Про запобігання корупції» НАЗК у сфері здійснення фінансового контролю наділено такими повноваженнями: здійснення в порядку, визначеному цим Законом, контролю та перевірки декларацій суб'єктів декларування, зберігання та оприлюднення таких декларацій, проведення моніторингу способу життя суб'єктів декларування (п. 7)¹; забезпечення ведення Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили пов'язані з корупцією правопорушення (п. 9)⁴. Повноваження НАЗК щодо ведення Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили пов'язані з корупцією правопорушення, закріплене у п. 9 ч. 1 ст. 11 «Про запобігання корупції», зазначене на підставі того, що одним з адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією, закріплених у главі 13-А Кодексу України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року, є як раз порушення вимог фінансового контролю⁵. У структурі НАЗК діють самостійні структурні підрозділи, серед яких Управління проведення повних перевірок, Управління проведення моніторингу способу життя

³ Вимоги щодо декларування майна, доходів, витрат і зобов'язань фінансового характеру та оприлюднення декларацій: лист Міністерства юстиції України від 05.12.2012 р., № 6/н. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0036323-12>

⁴ Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.

⁵ Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 – 212-24) від 07.12.1984 р. № 80731-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додат. до № 51. Ст. 1122.

та контролю щодо повноти заповнення декларацій, Управління проведення спеціальних перевірок та контролю за своєчасністю подання декларацій, Відділ здійснення заходів фінансового контролю стосовно окремих категорій осіб. Кожний із вказаних структурних одиниць НАЗК має свої функції, у тому числі певні з них стосуються питань контролю декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Так, Управління проведення повних перевірок здійснює: проведення повної перевірки декларації, крім декларацій працівників Національного агентства та окремих категорій осіб, зазначених у пп. «в», «г», «д», «е», «з», «и» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», відповідно до вимог ст. 52¹ Закону; розробляє пропозиції, документи методичного характеру щодо удосконалення нормативного регулювання порядку проведення повної перевірки, оптимізації та автоматизації процедури проведення повної перевірки та оформлення документів за результатами її проведення; розробляє пропозиції щодо удосконалення форми декларації, у тому числі щодо автоматизації процедури її заповнення⁶ тощо.

Свою чергою, основними завданнями Управління проведення моніторингу способу життя та контролю щодо повноти заповнення декларацій є забезпечення виконання повноважень НАЗК щодо проведення моніторингу способу життя суб'єктів декларування та контролю щодо повноти заповнення декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. З цією метою даним структурним підрозділом НАЗК провадиться виявлення ознак корупційних правопорушень, зокрема незаконного збагачення та набуття необґрунтованих активів; автоматизованого виявлення ознак внесення у декларацію недостовірних відомостей; забезпечення отримання та аналізу інформації, необхідної для встановлення ознак корупційних правопорушень, зокрема незаконного збагачення та набуття необґрунтованих активів; моніторингу та аналізу даних; виконання заходів, визначених державною антикорупційною програмою з виконання Антикорупційної стратегії, з питань, віднесених до компетенції Управління⁷.

⁶ Управління проведення повних перевірок. *Офіційний веб-сайт Національного агентства з питань запобігання корупції*. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/upravlinnya-provedennya-povnyh-perevirok>

⁷ Управління проведення моніторингу способу життя та контролю щодо повноти заповнення декларацій. *Офіційний веб-сайт Національного агентства з питань запобігання корупції*. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/upravlinnya-provedennya-monitoringu-sposobu-zhyttya-ta-kontrolyu-schodo-povnoty-zapovnennya-deklaratsiy>

Управління проведення спеціальних перевірок та контролю за своєчасністю подання декларацій здійснює контроль за своєчасністю подання декларацій, повідомлень про суттєві зміни у майновому стані суб'єктів декларування та про відкриття валютних рахунків в установах банків-нерезидентів декларантами та членами їх сімей, крім окремих категорій осіб, зазначених у пп. «в», «г», «д», «е», «з», «и» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», відповідно до вимог ст. 52¹ Закону та працівників НАЗК⁸. Основним завданням Відділу здійснення заходів фінансового контролю стосовно окремих категорій осіб є здійснення заходів фінансового контролю щодо окремих категорій осіб, визначених абз. 1 ч. 1 ст. 52¹ Закону України «Про запобігання корупції». Його повноваження складаються з: проведення повних перевірок декларацій суб'єктів декларування; здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування; контроль за своєчасністю подання декларацій суб'єктів декларування, повідомлень про суттєві зміни в майновому стані та про відкриття валютних рахунків в установах банків-нерезидентів⁹.

З урахуванням завдань, що виконуються окремим структурами НАЗК у сфері здійснення фінансового контролю за декларуванням майна особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, можна сформулювати загальні функції що виконуються НАЗК у цій сфері: організація прийняття та зберігання декларацій; проведення логічного та арифметичного контролю поданих декларацій; проведення повної перевірки декларацій; здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування; взаємодія з іншими державними органами, банківськими установами, реєстрами та інформаційними базами даних для цілей перевірки декларацій; складання адміністративних протоколів про правопорушення, пов'язані з корупцією, за результатами виявлених порушень під час здійснення фінансового контролю тощо. При цьому НАЗК приділяє особливу увагу не лише формальній перевірці поданих декларацій, а й їх аналізу на предмет виявлення ознак незаконного збагачення, конфлікту інтересів або невідповідності стилю життя задекларованим доходам.

⁸ Управління проведення спеціальних перевірок та контролю за своєчасністю подання декларацій. *Офіційний веб-сайт Національного агентства з питань запобігання корупції*. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/upravlinnya-provedennya-spetsialnyh-perevirok-ta-kontrolyu-za-svoechnistyu-podannya-deklaratsiy>

⁹ Відділ здійснення заходів фінансового контролю стосовно окремих категорій осіб. *Офіційний веб-сайт Національного агентства з питань запобігання корупції*. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/viddil-zdiysnennya-zahodiv-finansovogo-kontrolyu-stosovno-okremykh-kategori-y-osib>

У контексті здійснення фінансового контролю за деклараціями осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, важливу роль відіграє НАЗК. Основними напрямками роботи НАЗК є контроль за своєчасністю подання декларацій, проведення повних перевірок декларацій, моніторинг способу життя декларантів, а також виявлення ознак незаконного збагачення та корупційних правопорушень. Окремі структурні підрозділи НАЗК, такі як Управління проведення спеціальних перевірок та Відділ здійснення заходів фінансового контролю, відповідають за конкретні аспекти контролю, зокрема за своєчасністю подання декларацій та моніторингом суттєвих змін у майновому стані осіб.

Завдяки чітко визначеним функціям і структурі НАЗК вдається ефективно здійснювати моніторинг та контроль, що сприяє виявленню порушень і формуванню більш прозорої та підзвітної системи публічної служби. Водночас, для підвищення ефективності фінансового контролю важливо продовжувати вдосконалення нормативно-правової бази та автоматизацію процедур перевірки декларацій, що дозволить зменшити людський фактор і прискорити процеси виявлення адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією.

2. Особливості здійснення контролю за деклараціями осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: загальні підходи та специфіка в умовах воєнного стану

Контроль за поданням та достовірністю декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, є одним із ключових елементів системи запобігання корупції в Україні. Реалізація заходів фінансового контролю базується на загальних підходах, визначених законодавством, які передбачають обов'язок декларування майнового стану, перевірку достовірності поданих відомостей та моніторинг способу життя суб'єктів декларування. Запровадження воєнного стану в Україні зумовило необхідність коригування усталених процедур контролю за деклараціями з урахуванням об'єктивних обмежень і ризиків, притаманних особливому правовому режиму. У зв'язку з новими викликами законодавство зазнало певних змін, спрямованих на адаптацію заходів фінансового контролю до специфічних умов. У цьому контексті особливої актуальності набуває аналіз не лише загальних принципів здійснення контролю за деклараціями осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а й з'ясування його особливостей в умовах воєнного стану.

Процес контролю за деклараціями осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, є багатоступеневим і складним. Він являє собою систему, що включає кілька важливих етапів, кожен з яких відіграє свою роль у забезпеченні прозорості та ефективності фінансового контролю. Зокрема, ці етапи охоплюють такі ключові процеси, як подання декларації, перевірка достовірності поданих відомостей, моніторинг змін у майновому стані, а також виявлення можливих порушень та їх наслідків. Розгляд кожного з цих етапів дозволить детально з'ясувати загальні підходи до здійснення контролю за деклараціями та їх специфіку в умовах воєнного стану, враховуючи нові виклики та вимоги, що виникли в умовах особливого правового режиму.

Контроль за поданням і достовірністю декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, здійснюється у відповідності до чинного антикорупційного законодавства, а саме згідно норм Закону України «Про запобігання корупції» та деяких підзаконних нормативно-правових актів, що головним чином приймається безпосередньо НАЗК.

Особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, згідно з вимогами Закону України «Про запобігання корупції» (ст. 45), надано обов'язок подавати декларації. Це передбачає, що суб'єкти декларування зобов'язані подавати такі види декларацій (в залежності від обставин): 1) щорічну декларацію, яка відображає майновий стан особи та її близьких родичів на кінець року (згідно ч. 1 ст. 45 подається до 1 квітня шляхом заповнення на офіційному веб-сайті НАЗК декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік за формою, що визначається НАЗК); 2) декларацію «після звільнення» у разі припинення діяльності, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, (згідно ч. 2 ст. 45 подається особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, протягом 30 календарних днів з дня припинення відповідної діяльності за період, не охоплений раніше поданими деклараціями); 3) декларацію перед вступом на посаду, що подається кандидатом на посаду перед призначенням або обранням, для визначення можливих конфліктів інтересів (особливості передбачені у ч. 3 ст. 45); 4) повідомлення НАЗК про суттєві зміни в майновому стані суб'єкта декларування, а саме отримання доходу, придбання майна або здійснення видатку на суму, яка перевищує 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня відповідного року

(згідно ч. 4 ст. 52 подається у десятиденний строк з моменту отримання доходу, придбання майна або здійснення видатку)¹⁰.

Зазначені декларації, що підлягають фінансовому контролю, повинні подаватися в електронній формі через офіційний веб-сайт НАЗК, що забезпечує зручний процес подання і доступ до поданих декларацій. Нова форма декларації та порядок її заповнення і подання регулюються положеннями підзаконного нормативного документу – наказу НАЗУ «Про затвердження форми декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та Порядку заповнення та подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування» від 8 листопада № 252/23¹¹. У ньому встановлено єдину форму декларації для осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та закріплено детальний порядок заповнення. При цьому даний правовий документ уточнює, які саме дані повинні бути включені до декларації, а також які саме зміни потребують повідомлення. Така стандартизація дозволяє забезпечити максимальну прозорість і підвищує ефективність контролю за майновим станом посадових осіб.

Таким чином, загальні засади подання декларацій особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, ґрунтуються на чітких вимогах антикорупційного законодавства, додержання яких має на меті забезпечити прозорість та підзвітність посадових осіб. Водночас важливо враховувати, що у зв'язку із запровадженням в Україні воєнного стану виникла об'єктивна необхідність адаптації процедур фінансового контролю до нових умов. Це призвело до певних змін як у порядку подання декларацій, так і у здійсненні перевірок. У зв'язку з цим особливої уваги набуває аналіз особливостей здійснення контролю за поданням і достовірністю декларацій в умовах воєнного стану з урахуванням специфіки чинного нормативного регулювання.

Контроль за деклараціями осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, здійснюється відповідно до положень розділу VII Закону України «Про запобігання корупції». Основними принципами цього процесу виступають законність, об'єктивність, неупередженість, рівність суб'єктів декларування перед

¹⁰ Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.

¹¹ Про затвердження форми декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та Порядку заповнення та подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 08.11.2023 р. № 252/23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1965-23>

законом, відкритість результатів перевірок та прозорість процедур контролю¹² тощо.

НАЗК як уповноважений орган забезпечує реалізацію фінансового контролю шляхом проведення логічного й арифметичного контролю декларацій, повної перевірки декларацій, моніторингу способу життя суб'єктів декларування.

Разом із цим запровадження воєнного стану в Україні зумовило появу певних змін у підходах до здійснення контролю, що знайшло своє відображення у внесенні доповнень до окремих нормативно-правових актів. Зокрема, Змінами та доповненнями від 26 грудня 2024 року № 4 до роз'яснень НАЗК від 13 листопад 2023 року № 4 щодо фінансової доброчесності: застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення про відкриття валютного рахунку)¹³ було уточнено особливості порядку застосування заходів фінансового контролю в період дії воєнного стану. У цьому контексті доцільно розглянути основні напрями реалізації фінансового контролю за поданням і достовірністю декларацій, зокрема логічний та арифметичний контроль, повну перевірку декларацій, моніторинг способу життя суб'єктів декларування, а також обмін інформацією з іншими державними органами і базами даних, звертаючи особливу увагу на специфіку їх здійснення в умовах воєнного стану.

2.1. Проведення логічного та арифметичного контролю декларацій: загальні підходи та особливості

Одним із перших етапів здійснення фінансового контролю щодо подання та достовірності декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, є проведення логічного та арифметичного контролю декларацій. Ця процедура має на меті перевірку правильності заповнення декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, на основі внутрішньої узгодженості даних та відповідності арифметичних розрахунків.

¹² Бондаренко А. І. Принципи здійснення державного фінансового контролю. *Державне регулювання процесів економічного і соціального розвитку*. 2011. Вип. 2(33). С. 21.

¹³ Зміни та доповнення від 26.12.2024 р. № 4 до роз'яснень Національного агентства з питань запобігання корупції від 13.11.2023 р. № 4 щодо фінансової доброчесності: застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення про відкриття валютного рахунку). URL: https://land.gov.ua/wp-content/uploads/2025/01/20.01_zminy.pdf

Порядок проведення логічного та арифметичного контролю декларацій визначений на рівні законодавства, а саме регламентований положеннями наказу НАЗК «Про затвердження Порядку проведення логічного та арифметичного контролю декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування» від 21 червня 2024 року № 161/24. Відповідно до зазначеного Порядку, логічний та арифметичний контроль передбачає певні етапи, серед яких: 1) виявлення невідповідностей (ризиків) у декларації шляхом автоматизованого порівняння відомостей, що зазначені у декларації, з відомостями, наявними у реєстрах, банках даних, інших інформаційно-комунікаційних та довідкових системах, у тому числі тих, що містять інформацію з обмеженим доступом, держателем (адміністратором) яких є державні органи, органи місцевого самоврядування, що можуть містити інформацію про об'єкти декларування, до яких НАЗК має автоматизований доступ; 2) виявлення інших невідповідностей (ризиків) у декларації шляхом застосування правил логічного та арифметичного контролю для оцінки ризиків декларації; 3) визначення вагових коефіцієнтів невідповідностей (ризиків) у декларації¹⁴. Отже, сутність логічного та арифметичного контролю декларацій полягає у виявленні НАЗК потенційних невідповідностей шляхом автоматизованого співставлення даних, застосування спеціальних правил перевірки та оцінювання рівня ризикованості декларацій. Такий підхід базується на ідентифікації невідповідностей (ризиків) за допомогою логічного та арифметичного контролю, оцінці виявлених ризиків та визначенні показника рейтингу ризику декларації¹⁵.

В умовах дії воєнного стану проведення логічного та арифметичного контролю залишається обов'язковим етапом обробки декларацій. При цьому зміни, внесені до порядку подання декларацій, у тому числі продовження строків їх подання або встановлення окремих винятків для суб'єктів декларування, опосередковано впливають і на строки здійснення логічного та арифметичного контролю. Такі особливості відображені у Роз'ясненнях НАЗК від 13 листопада 2023 року № 4 (з відповідними змінами),

¹⁴ Про затвердження Порядку проведення логічного та арифметичного контролю декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 21.06.2024 р. № 161/24. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0954-24>

¹⁵ Новий підхід до відбору та перевірок декларацій: як здійснюється логічний та арифметичний контроль декларації? *Офіційний веб-сайт Національного агентства з питань запобігання корупції*. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyj-pidhid-do-vidboru-ta-perevirok-deklaratsiy-yak-zdiysnyuetsya-logichnyy-ta-aryfmetichnyy-kontrol-deklaratsii>

що регулюють саме порядок подання декларацій у період дії воєнного стану.

2.2. Особливості повної перевірки декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування

Повна перевірка декларації є ключовим етапом фінансового контролю, який здійснюється НАЗК відповідно до наказу «Про затвердження Порядку проведення повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування» від 29 січня 2021 року № 26/21. Ця процедура спрямована на забезпечення достовірності та точності відомостей, поданих особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Повна перевірка декларації охоплює кілька основних напрямів діяльності, що конкретизовані у вигляді вичерпного переліку у п. 1 розділу III наказу НАЗК «Про затвердження Порядку проведення повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування»¹⁶. Насамперед здійснюється з'ясування достовірності задекларованих відомостей шляхом зіставлення даних, зазначених у декларації, з інформацією, отриманою з державних реєстрів та інших офіційних джерел. Одночасно проводиться оцінка точності визначення вартості задекларованих активів із урахуванням ринкових цін на момент їх набуття. У межах перевірки також аналізується наявність потенційного конфлікту інтересів, тобто вивчаються обставини, які можуть свідчити про можливий вплив особистих інтересів на виконання службових обов'язків суб'єктом декларування. Крім того, важливою складовою повної перевірки є виявлення ознак незаконного збагачення або необґрунтованості активів, що передбачає встановлення фактів набуття майна без підтверджених законних підстав.

З урахуванням аналізу положень наказу НАЗК «Про затвердження Порядку проведення повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування»¹⁷ можна окреслити етапи проведення повної перевірки декларації. Процедура починається з відбору декларацій на основі оцінки ризиків, зокрема, враховуючи рівень посади службовця та інші фактори (п. 3 розділу II). Далі уповноважена особа НАЗК проводить аналіз

¹⁶ Про затвердження Порядку проведення повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 29.01.2021 р. № 26/21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0158-21>

¹⁷ Там само.

даних, звіряючи відомості з державними реєстрами та іншими базами даних (пп. 1 п. 4 розділу V). Якщо виявлено невідповідності можливим є звернення до суб'єкта декларування для отримання пояснень та копій підтвердних документів (пп. 4 р. 4 розділу V). Окрім цього, в процесі перевірки проводиться оцінка наявності можливого конфлікту інтересів, що може вплинути на об'єктивність виконання службових обов'язків. Перевірка на наявність конфлікту інтересів полягає у встановленні на підставі даних, що зазначені або повинні бути зазначені в декларації, дотримання суб'єктом декларування обмежень щодо одержання подарунків, обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, передбачених ст.ст. 23, 25 Закону України «Про запобігання корупції» (п. 14 розділу V). Важливим етапом є також виявлення ознак незаконного збагачення або необґрунтованості задекларованих активів, що дозволяє виявити можливі факти набуття майна без законних підстав. Ознаки незаконного збагачення або необґрунтованості активів під час повної перевірки встановлюються шляхом визначення вартості активів, що набуті суб'єктом декларування або за його дорученням іншими особами, та порівняння її з інформацією про отримані таким суб'єктом декларування та членами його сім'ї законні доходи відповідно до декларацій такого суб'єкта декларування та інших відомостей, отриманих під час повної перевірки (п. 15 розділу V). Завершальним етапом є оформлення результатів перевірки у вигляді довідки, що містить висновки щодо достовірності та точності поданих відомостей (положення розділу VI).

Зауважимо на тому, що у період дії воєнного стану, хоча специфічні зміни до процедури повної перевірки не були внесені, НАЗК адаптує свою діяльність з урахуванням обставин, що склалися. Зокрема, можуть виникати затримки у отриманні необхідної інформації або документів, що впливає на строки проведення перевірки. В таких випадках передбачено можливість продовження строку перевірки до 60 днів понад встановлені 120 днів (п. 17 розділу V)¹⁸, за наявності обґрунтованих підстав. Таким чином, навіть під час дії воєнного стану повна перевірка декларацій залишається важливим інструментом для забезпечення прозорості та підзвітності посадових осіб.

¹⁸ Про затвердження Порядку проведення повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 29.01.2021 р. № 26/21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0158-21>

2.3. Моніторинг способу життя суб'єктів декларування: загальні засади та специфіка

Після завершення етапу повної перевірки декларацій, який фокусується на забезпеченні достовірності та точності поданих відомостей, важливим напрямком діяльності НАЗК є здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування. Цей моніторинг має на меті виявлення невідповідностей між задекларованими відомостями та фактичним способом життя посадових осіб, що дозволяє вчасно виявляти можливі випадки незаконного збагачення або інших правопорушень, не зафіксованих під час перевірки декларацій.

Згідно з п. 2 наказу НАЗК «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування» від 26 жовтня 2023 року. № 236/23, моніторинг способу життя здійснюється з метою встановлення відповідності їх рівня життя наявним у них та членів їх сім'ї майну і одержаним ними доходам згідно з деклараціями особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, із додержанням законодавства про захист персональних даних та не повинен передбачати надмірного втручання у право на недоторканність особистого і сімейного життя особи¹⁹. Таким чином перевірка відповідності рівня життя осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, із задекларованими активами та доходами дозволяє виявляти можливі невідповідності між задекларованими відомостями та реальним способом життя, що може свідчити про незаконне збагачення або порушення законодавства. При цьому моніторинг здійснюється з урахуванням вимог захисту персональних даних та не передбачає надмірного втручання у право на недоторканність особистого і сімейного життя суб'єкта, що є вкрай важливим для дотримання конституційних прав та свобод людини і громадянина.

Якщо проаналізувати зміст положень Порядку здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування, то умовно можна виділити певні етапи здійснення моніторингу способу життя осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. В першу чергу відбувається визначення об'єктів моніторингу. З урахуванням змісту п. 2 Порядку об'єктами моніторингу є інформація щодо майна та доходів, зазначених у деклараціях суб'єктів декларування та їхніх сімей, з метою встановлення відповідності рівня життя задекларованим активам та доходам. Наступним

¹⁹ Про затвердження Порядку здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування: наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 26.10.2023 р. № 236/23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1873-23>

етапом є збір та обробка необхідної інформації. Згідно з вимогами п. 7 Порядку для проведення моніторингу НАЗК використовує різноманітні джерела даних, серед яких фінансові документи, реєстри та інші відомості, що можуть підтвердити фактичний рівень життя суб'єкта декларування. Це може включати не тільки офіційну інформацію з державних реєстрів, але й дані про здійснені фінансові операції, володіння майном, витрати на певні послуги та товари, а також інші аспекти, які дозволяють оцінити рівень життя. Далі здійснюється порівняння задекларованих відомостей з фактичними даними. Це основна суть моніторингу, оскільки на цьому етапі НАЗК проводить порівняння того, що було заявлено в декларації, з реальними активами і витратами, що демонструють життєвий рівень суб'єкта. Якщо між задекларованими доходами і фактичними витратами виникають значні розбіжності, це може свідчити про можливі порушення. Саме тому п. 12 Порядку передбачено, що у разі виявлення ознак адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, НАЗК складає протокол про таке правопорушення відповідно до КУпАП, який направляється до суду²⁰.

Важливим аспектом здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування, зокрема осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, є забезпечення неухильного захисту персональних даних. Всі етапи моніторингу мають здійснюватися в межах законодавчих норм, зокрема щодо охорони приватної інформації. Згідно з п. 2 Порядку, моніторинг не повинен передбачати надмірного втручання в особисте та сімейне життя суб'єкта декларування, що є важливим для гарантування його прав і свобод відповідно до вимог Конституції України.

У період воєнного стану питання здійснення фінансового контролю та моніторингу способу життя суб'єктів декларування набувають особливої важливості, оскільки існуючі умови вимагають адаптації існуючих механізмів контролю. Водночас, у роз'ясненнях НАЗК, зокрема в роз'ясненні від 13 листопада 2023 року № 4 та змін і доповнень до них від 26 грудня 2024 року, питання моніторингу способу життя суб'єктів декларування під час воєнного стану безпосередньо не висвітлюються. Однак, зважаючи на поточні обставини, зазначені аспекти потребують окремого акценту у рамках застосування фінансового контролю в умовах воєнного стану.

Зокрема, можна виділити кілька ключових моментів, які повинні враховуватися під час моніторингу способу життя суб'єктів деклару-

²⁰ Про затвердження Порядку здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування: наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 26.10.2023 р. № 236/23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1873-23>

вання в умовах воєнного стану. По-перше, мова йде про вплив обмежень доступу до інформації. В умовах воєнного стану можуть виникати проблеми з доступом до певних видів інформації або з отриманням необхідних документів²¹, що може вплинути на терміни та ефективність здійснення моніторингу. Зокрема, інформація, що містить дані про майно та доходи, може бути затримана через обмеження або реорганізацію процесів обміну даними між органами державної влади. По-друге, стосується це й змін у процедурах контролю. В умовах воєнного стану можуть бути впроваджені спрощені або адаптовані процедури для здійснення моніторингу. Це може включати, наприклад, подовження термінів перевірки декларацій, якщо виникають об'єктивні перешкоди для отримання необхідної інформації або документів. І, по-третє, гнучкість механізмів фінансового контролю. Враховуючи нестабільність ситуації та надзвичайні обставини, контроль за фінансовою доброчесністю, що має зменшувати ризики корупції, підвищувати прозорість та підзвітність державної служби, створювати умови для належного урядування на засадах демократії та верховенства права тощо²², може бути адаптований для певних категорій суб'єктів декларування. Це може стосуватися особливих випадків, коли застосування стандартних процедур перевірки чи моніторингу може бути ускладнене через воєнні дії або зміну економічної ситуації в країні.

Таким чином, хоча в роз'ясненнях НАЗК прямо не обумовлюються зміни в процедурі фінансового контролю в умовах воєнного стану, ці аспекти потребують детального врахування в контексті забезпечення ефективності моніторингу способу життя суб'єктів декларування під час дії воєнного стану. Це дозволить не лише зберегти прозорість і підзвітність державних службовців, але й забезпечити баланс між фінансовим контролем та дотриманням прав людини в умовах кризових ситуацій.

Підсумовуючи вище викладене, доцільно зазначити, що НАЗК забезпечує фінансовий контроль через три основні етапи: логічний та арифметичний контроль декларацій, повну перевірку декларацій та моніторинг способу життя суб'єктів декларування. Логічний та арифметичний контроль допомагає виявити очевидні помилки та невідповідності. Повна перевірка декларацій дає змогу здійснити

²¹ Турченко О. Г., Фурман В. В. Обмеження права на доступ до публічної інформації в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 5. С. 109.

²² Доброчесність потрібна: НАЗК пояснює, чому важливо вносити достовірні дані в декларації. *Офіційний веб-сайт Національного агентства з питань запобігання корупції*. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/dobrochesnist-potribna-nazk-poyasnyuye-chomu-vazhlyvo-vnosyty-dostovirni-dani-v-deklaratsiyi>

глибший аналіз та виявити ризики корупції. Моніторинг способу життя порівнює задекларовані доходи з фактичним рівнем життя, що дозволяє виявити можливі порушення. Всі етапи повинні адаптуватися до умов воєнного стану для забезпечення ефективності фінансового контролю, зберігаючи належну прозорість та підзвітність.

ВИСНОВКИ

НАЗК є основним органом, що здійснює фінансовий контроль за деклараціями осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Його роль у забезпеченні прозорості та підзвітності публічної служби є надзвичайно важливою, адже контроль за своєчасним поданням декларацій, перевірка їх на відповідність вимогам законодавства, а також моніторинг способу життя декларантів дозволяють виявляти потенційні корупційні ризики та порушення. Водночас ефективність роботи НАЗК залежить від чіткої організованої структури, що передбачає взаємодію з іншими органами та забезпечення належного контролю за діяльністю суб'єктів декларування. Ключовими аспектами є не лише вдосконалення нормативно-правової бази, але й автоматизація процесів перевірки декларацій, що дозволить знизити ризик людського фактора та прискорити процедуру виявлення порушень. Оскільки забезпечення прозорості та підзвітності є основними цілями контролю, важливо також сприяти розширенню доступу до інформації про декларації, що дозволить громадськості активно долучатися до процесу контролю за діяльністю державних посадових осіб.

Фінансовий контроль, здійснюваний НАЗК, складається з кількох етапів, кожен з яких відіграє свою важливу роль у забезпеченні ефективного виявлення корупційних правопорушень та покращенні прозорості діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування. Першим етапом є логічний та арифметичний контроль декларацій, що дозволяє на ранніх стадіях виявити очевидні помилки, невідповідності або неповноту поданих відомостей. Цей етап є основою для подальшого аналізу та перевірки, адже він допомагає виявити перші ознаки порушень. Другим етапом є повна перевірка декларацій, що включає більш глибокий аналіз поданих даних, перевірку їх на відповідність законодавчим вимогам та порівняння з іншими джерелами інформації. Він етап дозволяє виявити потенційні незаконні доходи або активи, що не були задекларовані, і вчасно виявити корупційні ризики. Третій етап пов'язаний із моніторингом способу життя суб'єктів декларування, який дозволяє порівняти фактичні витрати та рівень життя осіб із задекларованими доходами. Такий моніторинг є важливим інструментом у виявленні

розбіжностей, які можуть вказувати на можливі правопорушення або незаконне збагачення.

Водночас важливо враховувати адаптацію цих етапів у специфічних умовах, зокрема в умовах воєнного стану, коли можуть виникати складнощі з доступом до певних даних або з затримками у процесах перевірки. За таких умов важливо забезпечити гнучкість і здатність адаптувати методи фінансового контролю до обмежених ресурсів, що дозволить зберегти належну ефективність процесу перевірок навіть у складних обставинах. Враховуючи особливості воєнного стану, НАЗК має враховувати ці фактори при реалізації своїх функцій і застосовувати найбільш ефективні методи контролю, щоб не лише зберегти ефективність перевірок, а й забезпечити дотримання вимог законодавства щодо підзвітності публічних осіб.

АНОТАЦІЯ

Наукове дослідження зосереджене на аналізі фінансового контролю, здійснюваного Національним агентством з питань запобігання корупції, щодо декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Особливу увагу приділено трьом основним етапам фінансового контролю, а саме: логічному й арифметичному контролю декларацій, повній перевірці декларацій, моніторингу способу життя декларантів. Встановлено, що кожен з цих етапів має критичне значення для забезпечення прозорості та підзвітності публічних осіб, оскільки дозволяє виявляти потенційні порушення, корупційні ризики та неправомірні доходи. Логічний і арифметичний контроль допомагає на ранніх етапах виявити очевидні помилки й невідповідності в деклараціях, що дає можливість оперативно реагувати на порушення. Повна перевірка декларацій дає змогу більш глибоко дослідити дані та співвіднести їх з іншими джерелами інформації, що дозволяє виявляти недекларовані активи або незаконні доходи. Моніторинг способу життя декларантів, у свою чергу, порівнює фактичний рівень життя осіб із задекларованими доходами та витратами, що є важливим інструментом для виявлення розбіжностей, що можуть вказувати на незаконне збагачення. Водночас, для підвищення ефективності фінансового контролю, особливо в умовах воєнного стану, важливо адаптувати методи та інструменти контролю до змінюваних обставин. Оскільки ефективність фінансового контролю має велике значення для підтримки прозорості та боротьби з корупцією, важливо не лише зберегти належний рівень контролю, але й забезпечити оперативне реагування на нові виклики, що виникають у таких умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко А. І. Принципи здійснення державного фінансового контролю. *Державне регулювання процесів економічного і соціального розвитку*. 2011. Вип. 2(33). С. 16–22.

2. Відділ здійснення заходів фінансового контролю стосовно окремих категорій осіб. *Офіційний веб-сайт Національного агентства з питань запобігання корупції*. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/viddiluzdiysnennya-zahodiv-finansovogo-kontrolyu-stosovno-okremykh-kategoriyo-sob>

3. Вимоги щодо декларування майна, доходів, витрат і зобов'язань фінансового характеру та оприлюднення декларацій: лист Міністерства юстиції України від 05.12.2012 р., № 6/н. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0036323-12>

4. Добросовісність потрібна: НАЗК пояснює, чому важливо вносити достовірні дані в декларації. *Офіційний веб-сайт Національного агентства з питань запобігання корупції*. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/dobroshchestnost-potribna-nazk-poyasnyuye-chomu-vazhlyvovnosyty-dostovirni-dani-v-deklaratsiyi>

5. Зміни та доповнення від 26.12.2024 р. № 4 до роз'яснень Національного агентства з питань запобігання корупції від 13.11.2023 р. № 4 щодо фінансової добросовісності: застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення про відкриття валютного рахунку). URL: https://land.gov.ua/wp-content/uploads/2025/01/20.01_zminy.pdf

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 – 212-24) від 07.12.1984 р. № 80731-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додат. до № 51. Ст. 1122.

7. Новий підхід до відбору та перевірок декларацій: як здійснюється логічний та арифметичний контроль декларацій? *Офіційний веб-сайт Національного агентства з питань запобігання корупції*. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyy-pidhid-do-vidboru-ta-perevirok-deklaratsiy-yak-zdiysnyuetsya-logichnyy-ta-aryfmetychnyy-kontrol-deklaratsii>

8. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.

9. Про затвердження Порядку здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування: наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 26.10.2023 р. № 236/23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1873-23>

10. Про затвердження Порядку проведення логічного та арифметичного контролю декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 21.06.2024 р. № 161/24. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0954-24>

11. Про затвердження Порядку проведення повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 29.01.2021 р. № 26/21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0158-21>.

12. Про затвердження форми декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та Порядку заповнення та подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 08.11.2023 р. № 252/23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1965-23>.

13. Роз'яснення щодо фінансової доброчесності: застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення про відкриття валютного рахунку): роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції від 13.11.2023 р. № 4. URL: https://www.ndekc.if.ua/wp-content/uploads/2024/08/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D1%8F%D1%81%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%E2%84%964-%D0%B2%D1%96%D0%B4-13.11.2023_d_compressed-1.pdf

14. Турченко О. Г., Фурман В. В. Обмеження права на доступ до публічної інформації в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 5. С. 107–113.

15. Управління проведення моніторингу способу життя та контролю щодо повноти заповнення декларацій. *Офіційний веб-сайт Національного агентства з питань запобігання корупції*. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/upravlinnya-provedennya-monitoryngu-sposobu-zhyttya-ta-kontrolyu-schodo-povnoty-zapovnnennya-deklaratsiy>

16. Управління проведення повних перевірок. *Офіційний веб-сайт Національного агентства з питань запобігання корупції*. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/upravlinnya-provedennya-povnyh-perevirok>

17. Управління проведення спеціальних перевірок та контролю за своєчасністю подання декларацій. *Офіційний веб-сайт Національного агентства з питань запобігання корупції*. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/upravlinnya-provedennya-spetsialnyh-perevirok-ta-kontrolyu-zasvoechnisty-podannya-deklaratsiy>

Information about the author:

Ponomarenko Yevhen Olehovych,

Postgraduate Student at the Department of International European Law
and Comparative Law of the Academic and Research Institute of Law

Sumy State University

116, Kharkivska str., Sumy, 40007, Ukraine